

PORADNIK DLA RODZICÓW

„Słowniczek terminów używanych w opiniach wydawanych przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną”.

Rozwój psychoruchowy – całość procesów psychicznych (intelektualnych, orientacyjno-poznawczych oraz motorycznych) rozwijających się od urodzenia i przechodzących przez różne stadia. Najlepiej jest jeśli przebiega on harmonijnie.

Rozwój psychoruchowy nieharmonijny – zakłócenia tempa rozwoju poszczególnych sfer, np. niektóre sfery rozwijają się w przeciętnym tempie, podczas gdy inne rozwijają się z opóźnieniem lub przyspieszeniem.

Rozwój psychoruchowy zaburzony – zakłócenia rozwoju ze względu na tempo, rytm oraz dynamikę.

Ryzyko dysleksji – obecność symptomów dysharmonijnego rozwoju psychoruchowego dziecka - przy co najmniej przeciętnym poziomie rozwoju umysłowego (deficyt rozwoju funkcji uczestniczących w czynności pisania i czytania), które zapowiadają wystąpienie dysleksji.

Sluch fonemowy – to zdolność różnicowania głosek podobnie brzmiących, np. z-s, koza-kosa.

Spostrzegawczość – umiejętność zwracania uwagi na szczegóły, dostrzegania nowych elementów, odróżniania elementów znanych od mniej znanych.

Tempo uczenia się wzrokowo ruchowego – szybkość uczenia się pisania symboli graficznych oparte na koordynacji oka i ręki, uzależnionego od prawidłowej sprawności ruchowej rąk i silnej lateralizacji.

Terapia pedagogiczna – specjalistyczne zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, prowadzone za pomocą różnorodnych metod i technik, mające na celu usprawnienie zaburzonych funkcji i wyrównywanie deficytów rozwoju.

Uwaga – proces koncentrowania się na określonej czynności, zadaniu, przedmiocie.

Może być dowolna (celowa) – uwaga kierowana celowym, aktywnym zamiarem. Jest to celowe, świadome koncentrowanie się na danym zadaniu, przedmiocie nawet jeśli nas to nie interesuje.

Uwaga mimowolna - zostaje wywołana bez większego wysiłku z naszej strony. Czynnikiem wywołującym uwagę mimowolną jest przede wszystkim siła bodźca. Źródłem uwagi mimowolnej może być też ruch, kontrast, wielkość, kształt, kolor oraz nagłe zmiany.

Zdolność uogólniania i klasyfikowania – polega na ujmowaniu właściwości i cech wspólnych dla zjawisk, przedmiotów, stanów.

*Opracowały:
psycholog mgr Joanna Chromińska
pedagog mgr Halina Kucharska*

Analiza słuchowa (jest podstawą pisania) – umiejętność dzielenia zdań na słowa, słów na sylaby i głoski.

Synteza słuchowa (jest podstawą czytania) - umiejętność składania zdań z wyrazów, słów z sylab lub głosek.

Analizatory – umożliwiają odbiór bodźców z otoczenia.

Analizator słuchowy = percepcja słuchowa – umożliwia odbiór słuchowych bodźców z otoczenia. Wiąże się ze słuchem fonemowym oraz pamięcią słuchową.

Zaburzenia analizatora słuchowego objawiać mogą się:

- trudnością odróżniania podobnych głosek (np. z-s, g-k, d-t)
- różnicowaniem głosek i-j
- opuszczanie, mylenie liter, końcówek wyrazów, przestawianie liter, trudności w zapisywaniu zmiękczeń
- nieprawidłowe różnicowanie (ę-en-em, ą-on-om).

Analizator wzrokowy = percepcja wzrokowa – umożliwia odbiór bodźców wzrokowych z otoczenia. Obejmuje analizę i syntezę wzrokową materiału konkretnego (obrazki, kształty) lub abstrakcyjnego (teksty, zdania, wyrazy) oraz pamięć wzrokową.

Zaburzenia analizatora wzrokowego mogą objawiać się:

- mylenie liter o podobnym kształcie (a-o, l-t-l, m-w-n)
- mylenie liter podobnych, ale o różnym kierunku (b-p-g-d, m-w, n-u)
- gubienie elementów graficznych liter (ogonki, kreski, kropki)
- błędami typowo ortograficznymi z ó-u, rz-ż, h-ch.

Błędy specyficzne – błędy popełniane podczas pisania, typowe dla występowania dysleksji rozwojowej. Mogą być charakterystyczne dla zaburzeń funkcji wzrokowych, bądź funkcji słuchowo-językowych.

Deficyty rozwoju (inaczej **dysfunkcje**) – pewien stopień zaburzenia czy niesprawności w zakresie jakiejś funkcji. Mogą obejmować większy obszar – wtedy są parcjalne (np. motoryki dużej i małej) lub mniejszy – fragmentaryczne (motoryki rąk).

Dojrzałość szkolna – taki poziom rozwoju umysłowego, społecznego i emocjonalnego, którego osiągnięcie umożliwia dziecku sprostanie wymaganiom szkolnym, skuteczne przyswajanie wiedzy szkolnej i prawidłowe funkcjonowanie w sytuacjach szkolnych.

Dostosowanie wymagań edukacyjnych – zastosowanie takich kryteriów egzekwowania wiedzy i umiejętności, które uwzględniają możliwości i ograniczenia, a więc mocne strony i dysfunkcje rozwoju i funkcjonowania dziecka.

Dysharmonie rozwojowe – czyli dysproporcje w rozwoju poszczególnych funkcji, różnice w rozwoju poszczególnych funkcji. Jedne z funkcji mogą rozwijać się na poziomie wieku, inne zaś powyżej lub poniżej norm wiekowych. Czasami zamiennie używa się terminu **rozwój nieharmonijny** lub **nierównomierny**.

Dyskalkulia – to specyficzne trudności w nauce matematyki. Dyskalkulię rozpoznąć można u ucznia z normą intelektualną, u którego wykluczono zaniedbanie dydaktyczne lub środowiskowe.

Dysleksja rozwojowa – zespół specyficznych trudności w pisaniu i czytaniu. Określenie rozwojowa oznacza, że trudności ujawniają się od początku nauki szkolnej. Specyficzne trudności w opanowaniu czytania i pisania są konsekwencją zaburzeń funkcji percepcyjno-motorycznych i ich integracji (zaliczamy tu funkcje językowe, spostrzeganie, motorykę, uwagę i pamięć).

Trudności te mogą przyjmować formę:

- a) **dysleksji** – trudności w opanowaniu umiejętności czytania
- b) **dysgrafii** – trudności w opanowaniu poprawnej formy graficznej pisma (tzw. pismo nieczytelne)
- c) **dysortografii** – trudności w opanowaniu poprawnej pisowni.

Funkcje poznawcze – zespół procesów, dzięki którym odbieramy informacje z otoczenia oraz stosunki między nimi (odzwierciedlamy w naszej psychice to, co nas otacza). Należą tu: uwaga, pamięć, spostrzeżenia wzrokowe, słuchowo-językowe, dotykowe ruchowe, orientacja w schemacie ciała i w kierunkach w przestrzeni.

Inteligencja – ogólna zdolność umysłowa wpływająca na stopień sprawności działań wymagających udziału procesów uczenia się i myślenia. Mierzy się ją z reguły ilorazem inteligencji.

Inteligencja werbalna (słowna) – umiejętność wyrażania myśli, budowania wypowiedzi słownych.

Inteligencja niewerbalna (bezsłowna) – inaczej nazywana inteligencją wykonawczą. Obejmuje umiejętności np. wnioskowania, porównywania na materiale bezsłownym (obrazki, figury).

Inteligencja płynna – szybkość reagowania i przystosowywania się do nowych sytuacji. Uznaje się ją za inteligencję wrodzoną.

Inteligencja skryształizowana – czyli poziom wiedzy. Jest to inteligencja uwarunkowana środowiskowo. Inteligencja skryształizowana wzrasta wraz z wiekiem.

Koordinacja wzrokowo-ruchowa – współdziałanie, zharmonizowanie funkcji wzrokowych i ruchowych, współpraca oka i ręki. Dzięki niej możliwe jest sprawne pisanie.

Lateralizacja – dominacja czynności ruchowych jednej ze stron ciała. U większości ludzi jest **prawostronna** (dominacja prawej ręki, prawego oka, nogi).

Może być **lewostronna** lub **skrzyżowana** (np. dominująca jest prawa ręka i lewe oko).

Lateralizacja nieustalona (lateralizacja słaba) – brak dominacji poszczególnych narządów ruchu i zmysłów, np. oburęczność, obuocność, obunożność. Świadczy to o niewykształceniu się dominacji jednej z półkul mózgowych.

Motoryka duża – sprawność ruchowa całego ciała, w tym np. zdolność utrzymywania równowagi ciała, koordynacja ruchów kończyn podczas chodzenia, biegania.

Motoryka mała – sprawność ruchowa rąk w zakresie szybkości ruchów, ich precyzji; czynności manualne niezbędne podczas samoobsługi, rysowania, pisania.

Myślenie przyczynowo-skutkowe – umiejętność określenia kolejności wydarzeń, porządkowania ich, oceniania co jest skutkiem a co jest przyczyną.

Obniżona sprawność manualna, grafomotoryczna – niska sprawność ruchowa rąk. Dzieci o obniżonej sprawności manualnej mają trudności w pisaniu, posługiwaniu się nożyczkami, manipulowaniu drobnymi elementami np. przy zapinaniu guzików.

Orientacja przestrzenna – orientacja w stronach na płaszczyźnie i w przestrzeni (nad, pod, obok czegoś; po prawej, lewej stronie; określanie kierunków świata.); orientacja w schemacie ciała (prawa ręka, lewa noga itp.).

Pamięć – zdolność zapamiętywania, przechowywania i odtwarzania informacji.

Może być świeża (wykorzystywana zaraz po ekspozycji bodźca) lub odroczone (wykorzystywana po pewnym odstępie czasowym).

Pamięć wzrokowa – zdolność do utrwalania i przypominania informacji wizualnej, dzięki temu przyswajania wiedzy, umożliwia odpowiednie zapamiętywanie m.in. znaków graficznych i liter.

Rozumienie norm społeczno-moralnych – wiedza o społecznie akceptowanych sposobach zachowania.